

מה לעשות בחלאת?

למחרת היום התפטרתי מן העיתון, לתדהמת כל עמיתי. נזכרתי בזה לאחרונה בגלל המיקרה הבא: בחור צעיר פנה אליי ושאל אם אני מוכן להתראיין עלייך למען חינוך נוער, הוצא מטעם הירחון מוניטין. זהו אחד המיפעלים שעליהם הוציא מיקי אלבין המנוח את הכסף שהרוויח כפי שהרוויח.

ברוך כלל איני מרבה לאחרונה להתראיין. היו לי כמה נסיונות מרים עם האתיקה המיקצועית של מראיינים ומראיינות מסר יימים, והחלטתי ששומר נפשו ירחק מהם. אך הצעיר שפנה אליי הוא בנו של ויקטור שמיטוב, ונמנה בשעתו עם חותמי מיכתב השמיניסטים למען השלום. ככלל, יש לי חולשה לעיתונאים צעירים, וטיפחתי בחיי רבים כאלה. הסתכמתי.

הראיון היה, בעיקר, על העיתונאות כיעוד, ועל שליחותו המוסרית של העיתונאי. ביקשתי להעביר מסר למי שיכולים להיות עיתונאי המח.

כשפורסמו הדברים, לא היו אלא השמצה פרועה. צירפתי את זה לרשימת האכזבות הקטנות, ושכחתי את העניין. לפתע קיבלתי מיכתב מאת המראיין, וזו לשונו:

לצעירי הייתי בשרות-מילואים בשעה שירד הראיון עימך לדרפוס, ומשום כך לא יכולתי לעבור על החומר לפני שהתפרסם. בשעת העריכה הסופית נכתבו מיספר דברים שלא על דעתך, כמו קטעים מסויימים בפתח, וכן הביטוי 'כישלון מוחלט', המופיע בגוף הכתבה. אני כתבתי, כישלון מוצלח, וכנראה שגפלה טעות בהדפסה.

גם בהגדה נפלו טעויות והקטעים אינם עומדים בסדר הנכון. אני מצטער על הטעויות ועל הניסוחים.

המיכתב נכתב על נייר-המיכתבים על העיתון, והופנה אליי. ואני לתומי סבור כי מן הראוי היה שהכתוב יכתוב מיכתב אל העיתון, יתבע את תיקון הדברים בתוספת התנצלות, ויסיף על כך הודעה על התפטרותו.

אך אולי אין זה נהוג ברור החדש.

עיסקי הקומיסאר

השם ואלטר הסלבאך אומר לי משהו. לדיברי השבועון הגרמני דר שפיגל, חוקרים השילטונות הגרמניים מה חלק של הסלבאך בעיסקה סינכרית שחזרה. לפי החשד, גבתה מפלגת-העבודה הגרמנית תרומות בלתי-חוקיות, שהיו בבחינת תשלומי-שיחור מטעם אלייהו. הכסף הועבר לקרן נפתלי בארץ, אחד המכשירים הכספיים של ההסתדרות (ומפלגת-העבודה). קרן זו העבירה את הכסף לשווייץ, ומשם חזר לגרמניה, כשהוא לבן וטהור.

הסלבאך היה מנהל הבנק למשק שיתופי של האגודות המיקצועיות הגרמניות, מעין יעקוב לוינסון גרמני. החוקרים מתעניינים בו.

זה מזכיר לי פרשה קטנה שנגעה לי. לפני שנים, כשהייתי חבר-כנסת, הוזמנתי לגרמניה כדי להרצות על בעיות ישראל-ערב. ההזמנה באה מצד האוניברסיטה העממית בפראנקפורט. גוף השייך לאגודות המיקצועיות. כשהגשתי לנמלה-תעופה של פראנקפורט, קיבלה את פני מישלחת נבוכה מאוד. יש תקלה, אמרו לי חבריה. ההרצאה אינה יכולה להתקיים במיסגרת זו. מר

הסלבאך מתנגד, ומר הסלבאך הוא אדם כלי-כול, שאי-אפשר להמרות את פיו. התעניינתי לדעת מיהו מר הסלבאך. הוסבר לי שהוא מכהן, למעשה, כקומיסאר של ממי-שלת-ישראל ומפלגת-העבודה הישראלית.

אולם, כך אמרו החברים הגרמניים, את ההרצאה נערוך בכל זאת. לא במיסגרת הרישמית, אלא בצורה פרטיזנית. וכך היה. הרציתי. התקיים ויכוח מעניין. המיסגרת לא היתה חשובה לי.

עכשיו אני מתחיל להבין מדוע מנע הסלבאך הרצאה של ח"כ ישראלי, שמפלגת-העבודה הישראלית לא רצתה ביקרו. כאשר מתנהלים עסקים שחורים כאלה, בשני הכיוונים, מוכרחים לשרת את השותף.

הסלבאך

בריחה יהודית

אין גבול לגניוס היהודי. הנה סיפור: המפקד הארצי של אירגון הקו-קלוקס-קלאן באחת ממדינות ארצות-הברית הציע את התפטרותו. הסיבה: התגלה ברבים ששני הוריו יהודים. הקו-קלוקס-קלאן הוא אירגון גיועני ואנטישמי. הוא קם אחרי מלחמת-האזרחים האמריקאית כדי לעשות שפטים בשחורים, והרים זה מכבר גם את דגל השינאה ליהודים.

אחת מפקד הסכור, במיכתב-ההתפטרות שלו, שהוא אתאיסט, ואינו מרגיש עצמו כיהודי. אולם אחרי הגילוי, הוא מצא לנכון להציע לאירגון את התפטרותו.

מדוע? מדוע לא יהיה יהודי מנהיג בכיר באירגון טרוריסטי גיועני וניאוראצי באמריקה, כאשר יהודים טובים מקימים אירגונים כאלה בישראל, בכירכת הרבנות הראשית?

לא נאמר בקטע זה "לפי השמועה", או "לדיברי מקורות". הכל נאמר דר-משמעותי בכיטוחן גמור, על אחריות הכותב.

לא היתה בתיאור זה אף מילה אחת של אמת. הוא היה כולו שקר. מאז 1961 חי מנגלה בבראזיל, בבתים עלובים, בורד ועוזב. כשאקרה ישן מדרג מאוזר היה מונח מתחת לכת שלו בלילות, כמגן יחירי.

צריכים להגיד זאת בגסות: ההילה של "ציירי הנאצים" המהוללים היתה כזוהת, מלאכת-מחשבת של רודפרייסומה, וביניהם שארלטאנים וסתם רברכנים, שעשו חיים על חשבון אגדת מנגלה.

עכשיו, כשהאגדה התנפצה והאמת העלוכה יצאה לאור, קשה להם להיפרד מן ההילה. כתבו עליהם ספרים, הנציחו אותם בסרטים, תרמו להם כסף, הקימו למענם מפעלים בינלאומיים,

אורי אבנרי אישי יותר

ערכו מיכצעיר-אוהו בינלאומיים. הקדישו להם כותרות בעמודים הראשיים ברחבי העולם.

קשה לוותר על זה. מנגלה שני אין. או איך אפשר להשלים עם מותו של "מלאך המוות"?

CHECK-LIST

תבוא הברכה על אורי לוי. אני ממש מתמוגג מנחת כשאני רואה מרי יום את תשדיריה-שרות שלו.

במישפחת אבנרי יש סלע-מחלוקת ישן, ששמו (באנגלית) 'צ'קליסט'.

'צ'קליסט היא רשימה של דברים — מוצרים שיש לקנותם, עבודות שיש לעשות, חפצים שיש לארוז לפני נסיעה. בשעת הצורך עוברים על הרשימה, פריט אחר פריט, ואחרי הטיפול בכל פריט רושמים לידו סימן — 'צ'ק בלעז.

הבעיה של מישפחת אבנרי היא שהגבר הוא חסיד-שוטה של רשימות כאלה, והאשה מקבלת עוריאווז כאשר אך מוזכרים את המילה באוזניה. הגבר סבור כי ההתנגדות ל'צ'קליסט מעידה על חוסר-סדר, אנארכיזם עקרוני, ברדקיום. האשה סבורה כי רק אדם כפייטי, חסר ספונטאניות, חסר ביטחון עצמי וחרוץ בצורה מרגיזה יכול להתעסק ברשימות נתעבות שכאלה.

עכשיו בא אורי לוי, וכשם ממשלת-ישראל הוא תובע מכל הקונות (בטלוויזיה יש רק קונות ממין נקבה) להצטייר מראש ברשימות-קניות, כדי לצמצם את רכישתם של מוצרים בלתי-נחוצים.

'צ'קליסט להצלח המרינה. להבראת המשק, להגשמת הציר-נות.

מה תגיד גברת אבנרי עכשיו, הנה?

אתיקה שמתיקה

בתום מלחמת-העצמאות הוזמנתי עלייך גרשום שוקן להצטרף למערכת הארץ ולכתוב שם מאמרים ראשיים. הארץ היה עיתון מכובד מאוד, וקיבלתי את ההזמנה בשימחה רבה. התלהבות זו התקררה במהרה. לא ניתן לי לבטא את הדברים שהאמנתי בהם, ושנגללם — כך היה נדמה לי — הוזמנתי לעבודה.

הקש ששבר את גב הגמל היה המיקרה הבא: גרשום שוקן הציע לי לכתוב מאמר-חקיקר על מוסר, הממונה על המחוז, שבא במקום מושל-המחוז הבריטי. היה נדמה לו שזה מוסר מיותר.

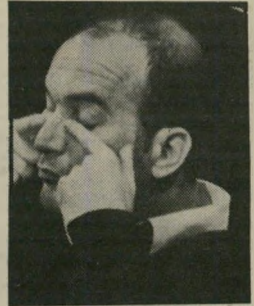
ערכת חקיקה ממצה, דיברתי עם אנשי-ציבור וראשי-עיריות, בייחוד כעריה-שרה, והגעתי למסקנה הפוכה. שיש תועלת כקיום המוסר הזה. כך כתבתי.

ערב פירסום המאמר הודמנתי לדרפוס והעפתי מבט בהגות, וחשכו עיניי. בכל מקום שבו כתבתי "כן" נאמר במאמר "לא", ובכל מקום שבו כתבתי "לא" נאמר במאמר "כן".

מיהרתי אל העורך, כשאני נרעש ונרגש. שוקן הציע פשוט למחוק את החתימה שלי. התנגדתי גם לכך, מפני שכל מי שדיברתי עימו ידע שאני הכותב. לבסוף החליט שוקן להוציא את המאמר מן העמוד.

יוסי שריד אמר שחוטפי האוטובוס בקו 300 היו "חלאת-אדם", אך שבמדינת-חוק, "אסור להרוג גם חלאת-אדם".

זאת היתה אימרה מחוכמת מאוד, מלאכת-מחשבת של פוליטיקאי. עלייך המילים "חלאת-אדם" איבטח יוסי את האגף הימני שלו. הוא הוכיח שהוא יהודי לאומי וגז, לא סתם אש-פיסט ועוכר-ישראל. הוא הרגיע את

שריד

האספסוף, הוועק לרם. ובהמשך הפסוק עמד על תביעות החוק, והוכיח שהוא איש ליברלי, דמוקרטי והומאני.

ואני חושב שהוא השיג בריוק את ההיפך. הוא לא שיכנע איש בימין שאינו אש-פיסט ועוכר-ישראל, אך נתן את ההצדקה לרצח.

אדם פשוט אינו ניוון מפיל-פול. אדם פשוט יודע שחלאת-אדם היא חלאת-אדם, ושחלאת-אדם צריכים לחסל. המישאלה החסודה בהמשך הפסוק טובה אולי בשביל הפרופטורים.

אני לא הייתי קורא לאיש חלאת-אדם. גם לא לשורד הכופת זוג וקנים והורג אותם בחניקה. גם לא לאנס המצמיד סכין לצוואר אשה. פושעים — כן. מופרעים, חולי-נפש — כן. ובכל זאת — בני-אדם.

לגבי פושעים פוליטיים הבעיה מסוכנת עוד הרבה יותר. כי הפושע הפוליטי הוא תמיד אידיאליסטי בעיני עצמו. הוא מאמין שהוא פועל למען עמו ומולדתו. משום-כך — וזאת יודע כל מומחה — אין פיתרון מישטרתי או צבאי לטרור. יש רק פיתרון פוליטי. הטרור לא ימות, גם אם ייהרגו מבצעיו. כל עוד חיה הבעיה הפוליטית שהולידה אותו.

לארבעת הצעירים מרצועת-עזה, שיצאו לחטוף אוטובוס, לא היה אירגון, לא נשק ולא תוכנית-פעולה. הם עשו פעולה פרטיזנית, ובעיני עצמם בוודאי היו גיבורים לאומיים. אחרי שהוצאו להורג, באו אחרים וביצעו פושעים אכזריים יותר.

מי שמכנה אותם "חלאת אדם" מצדיק את הדה-הומאניזציה של אנשים אלה, וממילא גם את הריגתם. כאשר הנאצים קראו ליהודים "חלאת-אדם" ו"תת-אדם" (אוטנרנש, בגרמנית) הם סללו את הדרך לא הכיזשנים. עם חלאת-אדם אין דרישה, ואין צורך לפיתרון בעייתם. חלאת-אדם צריכים לסלק.

אימרה זו חמורה יותר מאשר מיברקה-ברכה, שהריץ חברו של שריד. רן כהן, אל תת-אלוף יצחק מרדכי, מייד עם פירסום המסקנות של ועדת-החקירה. רן כהן הקדים את גאולה כהן ואת כל אנשי התחיה וכהנא. מדוע? מרדכי אינו חבר ר"ץ. איני סבור כי רן כהן הזדרז כליכך רק מפני שמרדכי הוא, כמוהו, יליד עיראק; או מפני שהוא, כהן, השתדל כליכך להגיע לדרגת אלוף-מישנה בצנחנים. פועל כאן רחף עמוק יותר, אותו רחף שהביא את כהן להצדיק את מלחמת-הלבנון ולהשתתף בחריצות בהפגות ביריות.

לא פעם עמדתי על הנימה הגיוענית הקיימת אצל חלק מן השמאל הישראלי. אותו שמאל שמוק פבלת ערבים לשרות שלום וכשיו המתנגד לפגישות עם פלסטינים, המסביר את הצורך בשלום בטענה ש"אסור שיהיו כליכך הרבה ערבים במדינה היהודית".

מכאן ועד לדיבורים על "חלאת אדם" המרחק קטן מאוד. ועוד יותר קטן המרחק בין דיבורים אלה ובין מהלומות בקת של רובה.

ידיים מורמות

אני מתפעל ממש מעובי העור של הפוליטיקאים. לעומתו, השיריון של צב הוא כקליפת השום.

הסתכלתי בתמונות שצולמו בחתונתו של בועז טביב, הנכה ממלחמת-לבנון.

היו שם כמה וכמה פוליטיקאים. הם הרימו כוסות לכבוד החתן וכלתו האמיצה. הידיים שהורמו הן אותן הידיים שהורמו בשעתו בהצבעה למען המלחמה.

מה צריך להרגיש אדם שהצביע בעד מלחמה מטורפת זו, והרואה עכשיו לפניו, ברמותו של בועז, את התוצאה?

"ציירי הנאצים"

אי-אפשר להיפטר ממנגלה. אין ספק שהוא מת מומן. ההוכחות לכך נחרצות. אך ממשלת-ישראל אומרת שאינה מאמינה, ואישר הראל אינו מאמין. אני מבין אותם.

השבוש ביקש מי שהיה שגריר ישראל בפרגוואי, בנו ויזיר-ורון, להיפרע כמה אנשים שהיו מעורבים בפרשה. הוא מצטט את הפסוק הבא מסיפרו של שימרון וינוטל, ציירי-הנאצים הירוע, שפורסם ב-1967:

"מנגלה חי עכשיו בפרגוואי כאסיר לכל רבו, באיזור צבאי מוגבל בין פוארטו-סאן-וינסנטה בכביש אטונסיון-סאן-פאולו ומיבצרה-גבול קארלוס-אנטוניו-לופו שעל גדת הנהר פאראנה. שם הוא מתגורר בצריף לכן קטן כלב הג'ונגל, כשטח שנוקה עלייך מן-הנאצים גרמניים.

רק שתי רכבים מובילות לבית המבודד. בשתיהן מסיירים חיילים ושוטרים פרגוואיים, שקיבלו הוראות לעצור כל מכונית ולירות בכל מסיגיגבול. כאילו לא די בכך, יש שם ארבעה שומרי-ראש ממושים, וביניהם מוכשירי-ידיו ומכשירי-קשר. מנגלה משלם עבורם בעצמו."